

Structural Relations of the Tendency to Drug Abuse and Behavioral Inhibition/Activation Systems: Mediating Role of Personality Traits, Alexithymia and Attachment Styles

Farzaneh Bayat, Leila Bayat

روابط ساختاری سوء مصرف مواد و سیستم‌های مغزی رفتاری: نقش واسطه‌ای ویژگی‌های شخصیتی، ناگویی هیجانی و سبک‌های دلبستگی

فرزانه بیات^۱، لیلا بیات^۲

پذیرش نهایی: ۹۵/۳/۳۰

پذیرش اولیه: ۹۴/۹/۶

تاریخ دریافت: ۹۳/۱۲/۰۳

Abstract

This study aimed at predicting the tendency to drug abuse based on personality traits, alexithymia, attachment styles and behavioral inhibition/activation systems. In a sample of 345 students, selected from the students of Islamic Azad University of Andimeshk, khozestan through stage random sampling method, the model for the path of drug abuse was investigated. Then each subject was asked to complete five questionnaires including PS (APS), behavioral inhibition and activation system scale (BIS/BAS), short form NEO Personality Inventory (NEOPI- FF), Toronto Alexithymia Scale (TAS-20) attachment adult scale (RASS). The results showed that the predicting capacity of inhibition/activation system changed when the mediating variables were included. This indicated the mediating role of neuroticism, extraversion, agreeability, responsibility and avoidance/ ambivalence attachment styles and alexithymia in the behavioral inhibition/activation systems and tendency to drug abuse. Behavioral activation system lead to the reduction of the tendency to drug abuse and behavioral inhibition system lead to the increase of the tendency to drug abuse. Neuroticism and ambivalent/avoidance attachment style, and alexithymia were the mechanisms reducing or increasing the effect of behavioral inhibition/activation systems on the tendency to drug abuse.

Keywords: Personality traits, Attachment style, Behavioral inhibition/activation system, Alexithymia, tendency to drug abuse

چکیده

هدف این مطالعه پیش بینی سوء مصرف مواد براساس ویژگی‌های شخصیتی، ناگویی هیجانی، سبک دلبستگی و سیستم‌های مغزی رفتاری است. در یک نمونه ۳۴۵ نفری از دانشجویان دانشگاه آزاد اسلامی اندیمشک که به روش نمونه‌گیری تصادفی مرحله‌ای انتخاب شده بودند، مدل مسیر سوء مصرف مواد بررسی شد. از شرکت‌کنندگان خواسته شد تا به پنج پرسشنامه، شامل مقیاس استعداد اعتیاد، مقیاس سیستم بازداری/فعال‌ساز رفتاری، پرسشنامه شخصیت نئو، مقیاس ناگویی هیجانی تورنتو، مقیاس سبک دلبستگی بزرگسالان پاسخ دهد. نتایج نشان داد که توان پیش‌بینی متغیر سیستم بازداری-فعال‌ساز رفتاری، با ورود هر یک از متغیرهای میانجی نسبت به مرحله‌ای به تنهایی وارد شده بود، تغییر یافت. این پدیده نشانگر نقش واسطه‌گری روان رنجورخویی، برون‌گرایی، توافق‌پذیری، مسئولیت‌پذیری، سبک‌های دلبستگی برناگویی هیجانی و ناگویی هیجانی برای بازداری-فعال‌سازی رفتاری و گرایش به سوء مصرف مواد است. سیستم فعال‌سازی رفتاری موجب کاهش گرایش به مصرف مواد می‌شود و سیستم بازداری رفتاری خطر مصرف مواد را افزایش می‌دهد. روان رنجورخویی، سبک دلبستگی دوسوگرا، سبک دلبستگی اجتنابی پو ناگویی هیجانی مکانیسم‌هایی هستند که اثر سیستم‌های بازداری یا فعال‌سازی رفتاری را در گرایش به مصرف مواد کم یا زیاد می‌کنند.

کلیدواژه‌ها: ویژگی‌های شخصیتی، سبک دلبستگی، سیستم بازداری/فعال‌ساز رفتاری، ناگویی هیجانی، گرایش به سوء مصرف مواد

۱. عضو هیئت علمی (مربی)، دانشگاه آزاد اسلامی، اندیمشک، ایران

۲. (نویسنده مسئول) کارشناسی ارشد روان‌شناسی صنعتی و سازمانی، دانشگاه آزاد اسلامی، مرودشت، ایران. lebayat@gmail.com

مقدمه

اعتیاد را به عادت کردن، خوگرفتن، و خود را وقف عادت‌های نکوهیده کردن، معنا کرده‌اند، بنابراین تعریف سازمان بهداشت جهانی در سال ۱۹۶۹ اعتیاد عبارت است از عادت به مصرف هر ماده‌ای که وارد بدن موجود زنده شود و موجب تغییر و یا تعدیل در خاصیت و عمل آن موجود می‌شود. این تعریف شامل رشته وسیعی از مواد و داروها می‌شود؛ از داروهای ساده مانند آسپرین گرفته تا انواع ویتامین‌ها و آنتی‌بیوتیک‌ها که در درمان عفونت‌ها به کار می‌رود. با توجه به این که، بازگشت‌های مجدد و متوالی به مواد و ناتوانی از ترک در نزد اکثر قریب به اتفاق معتادان مشاهده می‌شود، برای پژوهشگران این اندیشه را مطرح کرده است که سوءمصرف مواد بایستی ریشه در سازه‌ی پرقوام و دیرینه داشته باشد که دارای جنبه‌های تعیین‌کننده بر رفتار می‌باشد.

در این میان، بیشترین توجه، به فعالیت سیستم فعالساز رفتاری معطوف است و بیشترین یافته‌ها در مورد فعالیت این سیستم در انسان، از مطالعات مربوط به انتقال دهنده‌ی عصبی دوپامین نشأت می‌گیرد. آزادسازی دوپامین در مسیرهای دوپامینرژیک مرتبط با سیستم فعالساز رفتاری، با جریان یافتن برنامه حرکتی این سیستم همراه است. گری معتقد است رها شدن دوپامین در هسته اکومبینس، ارتباط تنگاتنگی با تجربه هیجان بالا دارد، که در مصرف کنندگان الکل و مواد مخدر مشاهده می‌شود. افراد با برانگیختگی سیستم فعالساز، مستعد رفتار گرایشی و تجربه مثبت در موقعیتهایی هستند که محرک با پاداش همراه است (عبدالله زاده جدی، هاشمی، مرادی و فرزاد، ۱۳۸۹) براساس نظریه گری، سه سیستم بازداری رفتاری، سیستم فعالسازی رفتاری و سیستم جنگ-گریز-انجماد مبنای تفاوت‌های فردی است و فعالیت هر یک از سیستم‌های مغزی رفتاری، واکنش‌های متفاوتی در افراد بر می‌انگیزد (دپاسکالیس، واریال، دی‌آنتونو ۲۰۰۲). سیستم بازداری رفتاری به وسیله محرک‌های شرطی که با تنبیه یا حذف پاداش ارتباط دارند و محرک‌های جدید یا محرک‌هایی که بطور ذاتی در برگیرنده ترس هستند، فعال می‌شود.

مهمترین برون‌داده‌های این سیستم در پاسخ به محرک‌های مذکور، افزایش سطح بر-انگیختگی، بازداری رفتاری و افزایش توجه نسبت به محیط، به ویژه عناصر جدید آن است. سیستم فعالساز رفتاری از طریق محرک‌های شرطی که با پاداش یا حذف همخوانی دارند، برانگیخته می‌شود و پاسخ‌های رفتاری آن شامل دستیابی فرد به پاداش و حذف تنبیه به شکل فعال می‌باشد.

از دیگر عوامل موثر در اعتیاد ویژگی‌های شخصیتی است؛ بطوری که رجبی و زارع نژاد (۱۳۸۷) در پژوهش خود بین شخصیت روان رنجور و برونگرایی با اعتیاد رابطه یافتند. گری براساس نظریه زیستی خود دلیل برونگرایی افراد را در واقع فعال بودن سیستم فعالساز و سطح پایین سیستم بازداری دانسته است (گری، ۱۹۸۱؛ به نقل از نیومن، ۲۰۱۳). روان رنجورخویی و توافق‌پذیری و مسئولیت‌پذیری با سیستم فعالساز و حساسیت به پاداش رابطه منفی و با سیستم بازداری و حساسیت به تنبیه رابطه مثبت دارد. برونگرایی با سیستم جنگ و گریز و سیستم بازداری رابطه منفی و با تمام خرده‌مقیاس‌های سیستم فعالساز رابطه مثبت داشت (میچل و همکاران، ۲۰۰۷؛ به نقل از نیومن کیلمر، ۲۰۱۳).

جدایی از منبع ایمنی بخش نیز، می‌تواند با گسستگی ارتباط فرد با منابع انسانی اطراف و گرایش او به مصرف مواد برای فرار از ترس‌ها، اضطراب‌ها و پناه بردن به رؤیا و ... ارتباط داشته باشد. نتایج مطالعات برهانی (۲۰۱۳) ارتباط معنا داری بین سوءمصرف مواد و سبک دلبستگی ناایمن نشان می‌دهد. همچنین بهادری، خسروشاهی، هاشمی و بیرامی (۱۳۸۹) بشارت، غفوری، رستمی (۱۳۸۶) بشارت و گنجی (۱۳۹۰) دریک، ونهپول، ورهاو (۲۰۰۹) توربرگ، یورگ، سالیوان، لیورز، کانرو فنی (۲۰۱۱)، نتایج مشابهی را گزارش داده‌اند. با توجه به این که، سیستم فعالساز رفتاری و ارتباط‌های درونشده و برونشده آن، یک حلقه پسخوراند مثبت ساده است، که از طریق محرک‌هایی که با پاداش یا فقدان تنبیه همخوانی دارند؛ فعال می‌شود و به گونه‌ای عمل می‌کند که مجاورت فضایی زمانی به این محرک‌ها افزایش یابد، پس سیستم

وجود دارد.

در پژوهش حاضر به بررسی رابطه ساختاری گرایش به سوء مصرف مواد با سیستم بازداری/فعالسازی رفتاری با میانجیگری ویژگیهای شخصیت، ناگویی هیجانی و سبک دلبستگی می پردازیم. با این فرض که سیستم فعالسازی رفتاری بر گرایش به سوء مصرف مواد بطور مستقیم و با تاثیر بر ویژگیهای شخصیت، سبک دلبستگی و ناگویی هیجانی بطور غیر مستقیم بر گرایش به سوء مصرف مواد تاثیر دارد.

روش

روش پژوهش با توجه به نحوه گردآوری داده ها جزء تحقیقات توصیفی (غیرآزمایشی) از نوع همبستگی "مدل یابی علی" است. در پژوهش حاضر رابطه ساختاری گرایش سوء مصرف مواد براساس سیستم بازداری/فعالسازی رفتاری با میانجیگری ویژگی های شخصیت، ناگویی هیجانی و سبک دلبستگی، صورت گرفت.

جامعه آماری این پژوهش دانشجویان دانشگاه آزاد اسلامی واحداندیمشک، شامل ۵۹۱۷ نفر بود که از میان آنها براساس جدول مورگان ۳۶۱ نفر به صورت تصادفی مرحله ای انتخاب شدند (به دلیل توزیع نابرابر جمعیت در رشته و گروههای آموزشی مختلف و اهمیت رعایت نسبت شرکت کنندگان هر گروه در پژوهش). بطوری که ابتدا دو گروه فنی مهندسی و علوم انسانی انتخاب سپس از میان رشته های علوم انسانی، حقوق، روان شناسی بالینی، حسابداری واز میان گروه فنی و مهندسی نقشه کشی، کاردانی برق و قدرت، تکنولوژی برق، تکنولوژی نرم افزار، کامپیوتر نرم افزار بطور تصادفی انتخاب شدند؛ سپس از میان افراد داخل طبقات بطور تصادفی نمونه ها به ترتیب در نقشه کشی ۲۵ نفر، حسابداری کاردانی ۲۷ ، کارشناسی ۴۰ ، حقوق ۷۴ ، روان شناسی بالینی ۳۵ ، کاردانی برق و قدرت ۵۵ ، تکنولوژی برق ۳۰ ، مهندسی تکنولوژی نرم افزار ۳۶ ، کامپیوتر نرم افزار ۴۰ نفر انتخاب شدند. تعداد نمونه ها در هر رشته بر اساس نسبت دانشجویان آن رشته به کل تعداد ۵۹۱۷ نفر دانشجویان دانشگاه در نظر گرفته شده است.

فعالسازی رفتاری سیستمی است که به طور کلی قابلیت هدایت ارگانیزم به سوی اهدافی (مانند دآب و غذا) را دارد، که برای بقا ضروری هستند، به عبارت دیگر، هدف سیستم فعالسازی رفتار، شروع و هدایت رفتار اکتشافی مبتنی بر روی آورد است؛ که ارگانیزم را به تقویت کننده ها نزدیکتر می کند. با این توصیف می توان رفتارهای نشأت گرفته از نیاز نوزاد به دلبستگی را نیز در رده رفتارهای ضروری برای بقا در نظر گرفت و بصورت نظری پذیرفت که در راه اندازی نیاز نوزاد به دلبستگی و حمایت نسبت به مراقبش سیستم فعالسازی رفتاری نقش مهمی دارد. نتایج پژوهش یعقوبی، آزاد فلاح و رسول زاده طباطبایی (۱۳۹۲) نیز نشان داد که بین فعالیت سیستم فعالسازی با سبک دلبستگی ایمن و فعالیت سیستم بازداری با سبکهای دلبستگی نایمن رابطه وجود دارد.

از سویی دیگر ناگویی هیجانی سازه ای چندوجهی، متشکل از دشواری در شناسایی احساس، دشواری در توصیف احساس برای دیگران، دشواری در تمایز بین احساس و تهییج های بدنی است (بشارت و شهیدی، ۲۰۱۳). که قالبان و بشارت (۱۳۸۹) سینگ و همکاران (۲۰۰۴) توربرگ، یورگ، سالیوان، لیورز، کانر و فنی (۲۰۱۱) اوزون، آتس، کانسور و اوزساهیین (۲۰۰۳) الرشید (۲۰۰۱) در مطالعات خود بین این سازه با اعتیاد رابطه معنادار گزارش داده اند.

تحقیقات نشان می دهد افراد معتاد، درماندگی عاطفی و هیجانی، بسیاری را تجربه می کنند و همین زمینه ساز گرایش به اعتیاد است. به این دلیل که فعالیت سیستم بازداری مغز این افراد با محرکهای توام با تنبیه و حذف پاداش، تحریک و برانگیختگی نشان می دهد؛ بطوری که افراد مستعد اعتیاد، خود را گرفتار هیجانات و احساساتی می بینند که گریزی از آن برای خود نمی یابند؛ همچنین آگاهی چندانی از عواطف خود نداشته و با احساس عدم کنترل بر زندگی احساسی خود، مواجهند (نریمانی، پوراسماعیلی، ۱۳۹۳). عبداللهی و شاهقلیان (۱۳۹۳) نیز در پژوهش خود نشان دادند که رابطه مثبت بین سیستم بازداری و ناگویی و رابطه منفی ضعیف بین سیستم فعالسازی و ناگویی خلقی

ابزار

۱. پرسشنامه پنج عاملی فرم کوتاه-NEOPI: FFI یکی از آزمون های شخصیتی است که بر اساس تحلیل عوامل ساخته شده است و توسط مک کری و کوستا در سال ۱۹۸۵ تحت عنوان پرسشنامه شخصیتی NEO معرفی شد. همچنین این پرسشنامه فرم دیگری به نام NEO-FFI دارد که یک پرسشنامه ۶۰ سؤالی است و برای ارزیابی پنج عامل اصلی شخصیت به کار می رود. طبق نسخه تجدید نظر شده پرسشنامه NEO-FFI، پنج عامل یا حیطه مذکور عبارت از روان رنجورخویی، برون گرایی، گشودگی به تجربه، توافق پذیری و مسئولیت پذیری بود؛ و هر حیطه، شش جنبه یا مقیاس فرعی دارد. پاسخنامه این پرسشنامه بر اساس مقیاس لیکرتی (کاملاً مخالفم، مخالفم، بی تفاوت، موافقم و کاملاً موافقم) تنظیم شده است. در نمره گذاری برخی از مواد فرم کوتاه پرسشنامه، به کاملاً مخالفم نمره ۴، مخالفم نمره ۳، بی تفاوت نمره ۲، موافقم نمره ۱ و کاملاً موافقم نمره ۰ تعلق می گیرد؛ در حالی که برخی دیگر از مواد، به صورت عکس حالت گفته شده نمره گذاری می شوند. نتایج بررسی اعتبار با استفاده از روش آلفای کرونباخ نشان داد که ویژگی های مسئولیت پذیری و روان رنجور خویی به ترتیب آلفای ۰/۸۳ و ۰/۸۰، ویژگی های شخصیتی توافق پذیری و برون گرایی به ترتیب آلفای ۰/۶۰ و ۰/۵۸ داشتند، اما ویژگی گشودگی به تجربه فاقد همسانی درونی قابل قبول بود. به علاوه در بررسی روایی همزمان مشاهده شد که ضریب همبستگی روان رنجور خویی و برون گرایی در پرسشنامه نئو، با روان رنجورخویی و برون گرایی در پرسشنامه آیزنک به ترتیب معادل ۰/۶۸ و ۰/۴۷ بود (انیسی و مجدیان، جوشانلو و گوهری کامل، ۱۳۹۰).

۲. مقیاس دلبستگی بزرگسالان (RASS): ابتدا در سال ۱۹۹۰ به وسیله کالینز و رید تهیه شد و در سال ۱۹۹۶ مورد بازنگری قرار گرفت؛ مبنای نظری این آزمون نظریه دلبستگی است. مقیاس دلبستگی بزرگسالان که چگونگی ارزیابی فرد از مهارت های ارتباطی و سبک رابطه صمیمانه وی را مورد بررسی قرار می دهد، دارای ۱۸ عبارت است که پاسخ

دهندگان در یک مقیاس لیکرت ۵ درجه ای میزان موافقت یا مخالفت خود با هر یک از عبارات را بیان می کنند. در ایران میزان پایایی با استفاده از روش آزمون مجدد به صورت همبستگی بین دو اجرا بر روی نمونه ای با حجم ۱۰۰ نفر آزمودنی نتایج حاصل از دوبرار اجرای این پرسشنامه با فاصله زمانی یک ماه از یکدیگر بیانگر آن بود که تفاوت بین دو اجرای مقیاسهای A, D, C در RAAS معنادار نبوده است و این آزمون در سطح ۹۵٪ قابل اعتماد است، اما با توجه به همبستگی بین نتایج دو اجرا، زیر مقیاس A قابل اعتمادترین (۰/۷۵) است و در درجه بعدی زیر مقیاس C قابل اعتماد (۰/۵۰) و D کمترین میزان پایایی را در بین این سه زیر مقیاس دارا بوده است (۰/۴۷). (از سوی دیگر با محاسبه آلفای کرونباخ مشخص گردید که زیر مقیاس اضطراب (A) بیشترین پایایی (۰/۷۴) و وابستگی (D) کمترین پایایی (۰/۲۸) را دارد و پایایی زیر مقیاس نزدیک بودن در حد متوسط (۰/۵۲) است که نتایج با بررسی از طریق بازآزمایی هماهنگ بوده است. (حمیدی، ۱۳۸۲)

۳. مقیاس ناگویی هیجانی تورنتو (TAS_20): آزمونی ۲۰ سؤالی است و سه زیرمقیاس شامل مقیاس دشواری در شناسایی هیجان، شامل ۵ گویه، دشواری در توصیف هیجان شامل ۸ گویه و جهت گیری بیرونی در تفکر شامل ۷ گویه است؛ یک نمره کل نیز از جمع نمره های سه زیر مقیاس محاسبه می شود. بشارت، مقیاس ناگویی هیجانی تورنتو ۲۰ را تهیه و ضرایب آلفای کرونباخ را برای ناگویی هیجانی کل و سه زیرمقیاس دشواری در شناسایی هیجانها، دشواری در توصیف هیجانها و جهت گیری بیرونی در تفکر را به ترتیب ۰/۸۵، ۰/۸۲، ۰/۷۵ و ۰/۷۲ گزارش کرد که نشانه همسانی درونی خوب مقیاس است. از سویی، پایایی باز-آزمایی این مقیاس در یک نمونه ی ۶۷ نفری در دو نوبت، با فاصله ۴ هفته از ۰/۸۰ تا ۰/۷۸ برای ناگویی هیجانی کل و زیر مقیاسهای مختلف تأیید شد (بشارت، ۱۳۸۶).

۴. مقیاس سیستم های بازداری / فعال سازی رفتار: این پرسشنامه شامل ۲۴ پرسش، خود گزارشی است. زیر مقیاس سیستم بازداری رفتار در این

بررسی روابط ساختاری گرایش به سوء مصرف مواد و سیستم بازداری فعالسازی رفتار با میانجیگری ویژگی‌های شخصیتی، سبک دلبستگی، ناگویی هیجانی صورت گرفته است. که پاسخنامه ۱۷ نفر از نمونه‌ها به دلیل عدم اعتبار پاسخ‌ها و ناقص بودن حذف شدند و در نهایت پژوهش بر ۳۴۵ نفر انجام شد. میانگین سنی نمونه ۲۴ سال و ۶ ماه است. از میان ۳۴۵ نفر ۵۸/۸٪ بین ۱۸-۲۳ سال؛ ۲۳/۸٪ بین ۲۸-۳۳ سال؛ ۲۳/۱٪ بین ۲۸-۳۳ سال؛ ۷/۵٪ بین ۱-۲۸؛ ۳۳٪ بین ۳۳-۳۸ و ۲/۹٪ بالای ۳۸ سال هستند. که در این میان ۱۰۰ نفر زن و ۲۴۵ نفر مرد هستند و زنان ۲۹٪ مردان ۷۱٪ نمونه را تشکیل می‌دهند.

بر اساس یافته‌های شاخص‌های توصیفی داده‌های پژوهش به شرح زیر است.

طبق جدول ۱ شرکت کنندگان در روان رنجورخویی دارای میانگین ۲۴، برونگرایی میانگین ۳۰؛ گشودگی به تجربه میانگین ۲۴/۸؛ توافق پذیری میانگین ۲۹/۴؛ مسئولیت پذیری میانگین ۳۵/۲؛ سبک دلبستگی ایمن میانگین ۱۸/۶؛ سبک دلبستگی اجتنابی میانگین ۱۸/۷؛ دوسوگرا دارای میانگین ۱۷/۳؛ ناگویی هیجانی میانگین ۵۲/۱؛ نمرات سیستم بازداری رفتاری دارای میانگین ۱۹/۲؛ نمرات سیستم فعالسازی رفتاری دارای میانگین ۳۵ و در گرایش به مصرف مواد

جدول ۱. شاخص‌های توصیفی مربوط به متغیرهای پژوهش

متغیرها	میانگین	انحراف معیار
روان رنجورخویی	۲۴	۸
برون گرایی	۳۰/۴	۶/۵
گشودگی به تجربه	۲۴/۸	۵/۲
توافق پذیری	۲۹/۴	۵/۵
مسئولیت پذیری	۳۵/۲	۶/۶
سبک ایمن	۱۸/۶	۰/۵
سبک اجتنابی	۱۸/۷	۳/۱
سبک دوسوگرا	۱۷/۳	۴/۵
ناگویی هیجانی	۵۲/۱	۱۲/۵
سیستم بازداری	۱۹/۲	۲/۸
سیستم فعال سازی	۳۵	۸/۲
اعتیاد	۲۰/۵	۳/۹

پرسشنامه شامل هفت آیتم است که سیستم بازداری رفتاری یا پاسخ دهی به تهدید و احساس اضطراب هنگام رویارویی با نشانه‌های تهدید را اندازه می‌گیرد. مقیاس سیستم فعالسازی رفتار هم شامل سیزده آیتم است و حساسیت سیستم فعال ساز رفتار را اندازه می‌گیرد، و این زیر مقیاس شامل سه زیر مقیاس دیگر عبارتند از: سائق شامل چهار آیتم، پاسخ-دهی به پاداش پنج آیتم، جستجوی سرگرمی چهار آیتم است. به گزارش کارور و وایت، ثبات درونی زیر مقیاس سیستم بازداری، ۰/۷۴ و ثبات درونی سیستم فعالساز ۰/۷۱ می‌باشد. عبدالهی مجارشین، اعتبار به روش بازآزمایی را برای مقیاس سیستم فعالساز، ۰/۷۸ و برای زیر مقیاس سیستم بازداری، ۰/۸۱ گزارش کرده است) نبی زاده چپانه و همکاران، ۱۳۸۹). همچنین پژوهش‌های دیگری اعتبار و ساختار عاملی سیستم بازداری فعالسازی رفتاری را تأیید کرده‌اند؛ و ثبات درونی خرده مقیاس‌های سیستم بازداری رفتار Dr FS؛ RP؛ به ترتیب ۰/۷۴، ۰/۷۳، ۰/۷۶، ۰/۶۶ گزارش شده است. ثبات درونی این خرده مقیاسها در نسخه فارسی به همان ترتیب ۰/۴۷، ۰/۴۷، ۰/۷۳، ۰/۶۰ بوده است (عبدی، بخشی پور رودسری و علیلو، ۱۳۸۷).

۵. پرسشنامه گرایش به مصرف مواد: از ۳ خرده مقیاس آمادگی اعتیاد، اعتراف به اعتیاد الکلیسم، که از پرسشنامه چند وجهی مینه سوتا استخراج شده، تشکیل شده است. این آزمون در ایران در سال ۱۳۷۹، توسط کرد میرزا، اعتبار یابی شده است که آلفای به دست آمده توسط ایشان در ۳ مقیاس به این ترتیب می‌باشد. $MAC.R=0/48$ ، $0/75$ ، $APS=$ مقیاس آمادگی اعتیاد: این مقیاس دارای ۳۹ سوال در پرسشنامه است. در ایران پایایی مقیاس با روش کرونباخ ۵۳/۰/ روش نیمه کردن ۵۳/۰ به دست آمد. همچنین ضریب آلفا برای نمونه ۶۷ نفری ۸۰/۰ به دست آمده است (آدرم، نیک منش و بخشانی، ۱۳۸۹).

یافته‌ها

پژوهش حاضر بر روی ۳۶۱ نفر از دانشجویان دانشگاه آزاد اسلامی واحداً دیمشک به منظور

جدول ۲. همبستگی پیرسون بین متغیرهای پژوهش

متغیرها	اعتیاد	سیستم بازداری	سیستم فعالسازی
روان رنجورخویی	۰/۳۲۹**	۰/۵۸**	-۰/۶۷۸**
برون گرای	-۰/۱۴۱**	-۰/۳۸۹**	-۰/۳۸۸**
گشودگی به تجربه	-۰/۲۵۵**	-۰/۵۳۴**	-۰/۷۵۸**
توافق پذیری	-۰/۳۱۹**	-۰/۵۹۶**	-۰/۸۰۹**
مسئولیت پذیری	-۰/۱۴۵**	-۰/۴۵۱**	۰/۴۰۲**
سبک ایمن	-۰/۱۴۹*	-۰/۴۱۸**	۰/۴۳۹**
سبک اجتنابی	-۰/۱۰۲	-۰/۳۶**	-۰/۳۱۴**
سبک دوسوگرا	۰/۲۹۷**	۰/۵۱**	-۰/۶۰۹**
ناگویی هیجانی	۰/۲۶۵*	۰/۳۶۵**	-۰/۴۰۳**
سیستم بازداری	۰/۲۲۵*	۱	-۰/۶۳۹**
سیستم فعال سازی	۰/۳۷۱**	-۰/۶۳۹**	۱

P<۰/۰۵ * p<۰/۰۱**

جدول ۳. آثار مستقیم، غیرمستقیم متغیرهای پژوهش

مسیر	β	اثر غیر مستقیم	اثر کل	R ²	t
برروی گرایش به مواد از:				۰/۰۴	
سیستم بازداری	-۰/۰۸	۰/۰۶	۰/۰۲		-۱/۰۹
سیستم فعال سازی	۰/۲۹	۰/۰۷	۰/۳۶		۳/۴۴**
روان رنجورخویی	۰/۱۲	*	۰/۱۲		۱/۶۶*
برون گرای	۰/۰۶	*	۰/۰۶		۰/۳۹
گشودگی به تجربه	۰/۱۱	*	۰/۱۱		۲/۲۰*
توافق پذیری	-۰/۰۹	*	-۰/۰۹		-۱/۶۶
مسئولیت پذیری	۰/۰۱	*	۰/۰۱		-۰/۲۲
سبک ایمن	۰/۰۳	*	۰/۰۳		۰/۵۷
سبک اجتنابی	-۰/۰۱	*	-۰/۰۱		-۰/۲۴
سبک دوسوگرا	۰/۰۶	*	۰/۰۶		۰/۹۱
ناگویی هیجانی	۰/۱۸	*	۰/۱۸		۲/۷۶*

P<۰/۰۵ * p<۰/۰۱**

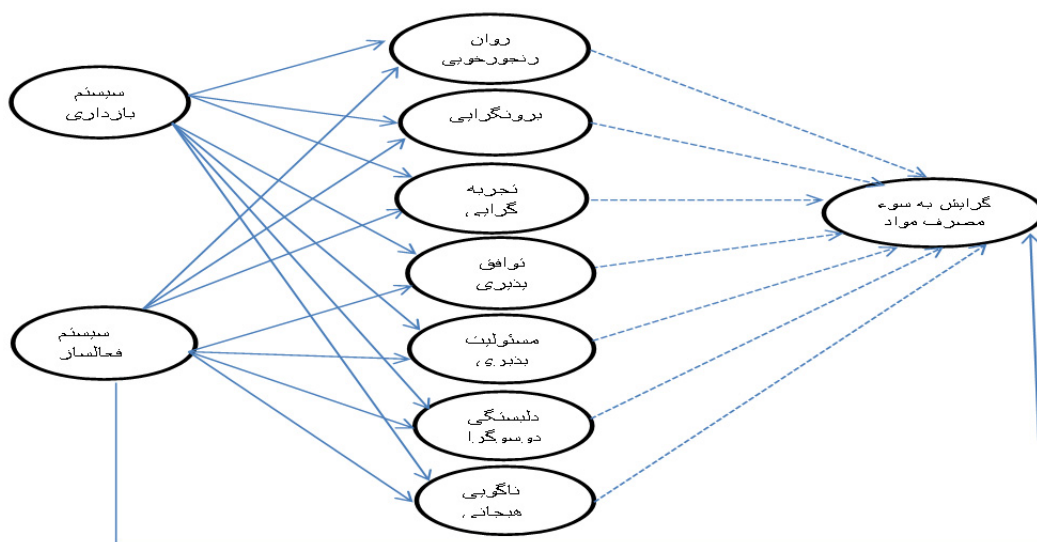
دارای میانگین ۲۰/۵ می باشند. براساس جدول ۳ ضریب مسیرتأثیرمستقیم سیستم فعالسازی با $\beta = ۰/۲۹$ روان رنجورخویی $\beta = ۰/۱۲$ ناگویی هیجانی با $\beta = ۰/۱۸$ و گشودگی به تجربه با $\beta = ۰/۱۱$ تأثیرمستقیم برگرایش به سوءمصرف مواد را نشان می دهد. ولی سیستم بازداری، $\beta = -۰/۰۸$ برونگرایی $\beta = ۰/۰۶$ توافق پذیری $\beta = ۰/۰۹$ مسئولیت پذیری $\beta = ۰/۰۱$ را نشان میدهند که بدین معناست، متغیرهای فوق بر گرایش به سوءمصرف مواد تأثیر مستقیم ندارند. همچنین سبک ایمن و اجتنابی و دوسوگرا نیز به ترتیب با

۰/۰۶ و ۰/۰۱ و $\beta = ۰/۰۳$ اثرمستقیم برگرایش به مواد ندارند. این در حالی است که سیستم فعالسازی علاوه بر اثر مستقیم با تأثیری که بر روان رنجورخویی $\beta = -۰/۴۸$ برونگرایی $\beta = ۰/۱۸$ گشودگی به تجربه $\beta = ۰/۲۷$ توافق پذیری $\beta = -۰/۱۲$ و مسئولیت پذیری $\beta = ۰/۱۹$ ، سبک دلبستگی ایمن $\beta = ۰/۲۹$ سبک دلبستگی اجتنابی $\beta = ۰/۱۴$ و سبک دوسوگرا $\beta = -۰/۴۸$ به صورت غیر مستقیم نیز بر گرایش به سوءمصرف مواد تأثیر می گذارد. سیستم بازداری نیز با تأثیری که بر روان رنجورخویی $\beta = ۰/۲۱$ برونگرایی $\beta = -۰/۱۵$ توافق پذیری

جدول ۴. شاخص های نیکویی برازش الگوی آزمون شده پژوهش

NNFI	NFI	CFI	AGF	GFI	RMSEA	χ^2 / df	df	χ^2	شاخصهای برازش
>۰/۹	>۰/۸	>۰/۸	>۰/۹	>۰/۹	۰/۰۸<۰	<۳	-	-	مقدار استاندارد
>۰/۹۸	>۰/۹۹	>۰/۹۹	>۰/۹	>۰/۹۷	>۰/۰۶۹	۲/۶	۱۸	۴۷/۳	مقدار به دست آمده از مدل
+	+	+	+	+	+	+			نتیجه

نمودار ۱. واسطه گری ویژگی های شخصیت، سبک دلبستگی دوسوگرا و ناگویی هیجانی در رابطه گرایش به سوء مصرف مواد و سیستم بازداری و فعالسازی رفتاری

سوء مصرف مواد، وارد معادله شد. با ورود این متغیرها تاثیر سیستم بازداری بر گرایش به سوء مصرف مواد کاهش یافت که در روان رنجور خویی جهت مسیر نیز تغییر کرد. سبک دلبستگی ایمن (-۰/۰۰۷ = -۰/۰۳ * ۰/۲۳) سبک دلبستگی اجتنابی (-۰/۰۰۲ = -۰/۰۱ * ۰/۲۷) سبک دلبستگی دوسوگرا (-۰/۰۱ = ۰/۰۶ * ۰/۲۰) برای بازداری رفتاری و گرایش به سوء مصرف مواد، وارد معادله شد که تاثیر سیستم بازداری بر گرایش به سوء مصرف مواد کاهش یافت. سبک دلبستگی ایمن (-۰/۰۰۸ = ۰/۰۳ * ۰/۲۹) سبک دلبستگی اجتنابی (-۰/۰۰۱ = -۰/۰۱ * ۰/۱۴) سبک دلبستگی دوسوگرا (-۰/۰۰۳ = -۰/۰۶ * ۰/۴۸) برای فعالسازی رفتاری و گرایش به سوء مصرف مواد، وارد معادله شد که تاثیر سیستم فعالسازی بر گرایش به سوء مصرف مواد کاهش یافت. ناگویی هیجانی برای بازداری رفتاری و گرایش به سوء مصرف مواد (-۰/۰۰۴ = ۰/۱۸ * ۰/۲۷) و برای فعالسازی رفتاری و گرایش به سوء مصرف

مواد $\beta = -0.12$ مسئولیت پذیری $\beta = 0.33$ ، سبک دلبستگی ایمن $\beta = 0.23$ سبک دلبستگی اجتنابی $\beta = 0.27$ و سبک دوسوگرا $\beta = 0.20$ به صورت غیر مستقیم بر گرایش به سوء مصرف مواد تاثیر می گذارد. روان رنجورخویی (-۰/۰۵ = -۰/۴۸ * ۰/۱۱) برونگرایی (-۰/۰۱ = ۰/۱۸ * ۰/۰۶) گشودگی (تجربه) (-۰/۰۳ = ۰/۱۱ * ۰/۲۷) مسئولیت پذیری (-۰/۰۰۲ = ۰/۱۹ * ۰/۰۱) برای سیستم فعالسازی و گرایش به مصرف مواد، وارد معادله شد. با ورود این متغیرها تاثیر سیستم فعالسازی بر گرایش به سوء مصرف مواد کاهش یافت که در روان رنجورخویی جهت مسیر نیز تغییر کرد. روان رنجورخویی (-۰/۰۲ = ۰/۲۱ * ۰/۱۲) برونگرایی (-۰/۰۰۹ = -۰/۰۶ * ۰/۱۵) گشودگی به تجربه (-۰/۰۰۴ = -۰/۰۴ * ۰/۱۱) توافق پذیری (-۰/۰۱ = -۰/۰۹ * ۰/۱۲) مسئولیت پذیری (-۰/۰۰۳ = -۰/۰۳ * ۰/۰۱) برای بازداری رفتاری و گرایش به

مواد (۰/۰۴=-۰/۱۸*۰/۲۵-) وارد معادله شد که جهت مسیر تغییر کرد؛ این پدیده نشانگر نقش واسطه ای ناگویی هیجانی برای فعالسازی/بازداری رفتاری و گرایش به سوء مصرف مواد است.

مقدار شاخص RMSEA بیانگر تفاوت مقادیر به دست آمده در مدل با مقدار ۰/۰۵ است که مدل‌های قابل قبول دارای $\leq 0/08$ برای این شاخص هستند. بنابراین اطلاعات جدول ۵، RMSEA برابر با ۰/۰۶۹ می‌باشد که بیانگر برازش خوب مدل است. یکی از شاخص‌های نیکویی برازش GFIP است؛ که در مدل حاضر این شاخص ۰/۹۷ است، بنابراین می‌توان گفت مدل دارای برازش خوبی است. شاخص دیگر AGFI و GFI است، میزان این شاخص ۰/۹ است و به ترتیب به عنوان شاخص‌های برازش تطبیقی و هنجار شده NNFI, NFI هر چه بزرگتر از ۰/۸ و ۰/۹ باشند، نشان از برآش خوب مدل می‌باشد.

در مدل حاضر کای اسکوئر ۲/۶ به دست آمد؛ و نظر به این که اغلب مقادیر بین ۱ تا ۳ برای این شاخص قابل قبول در نظر گرفته می‌شود بنابراین مدل از برازندگی خوب برخوردار است. در CFI و NFI مقدار شاخص می‌تواند بین ۱-۰ باشد و ارزش‌های ۰/۹۵ و بالاتر ارزش‌های قابل قبول در برازندگی مدل تلقی می‌شوند که در مدل حاضر هر دو آماره از ارزش ۰/۹۹ برخوردار است. در شاخص RMSEA مقدار ۰/۰۸ > نشان دهنده برازش خوب است، که در مدل حاضر با مقدار ۰/۰۶۹ از برازندگی برخوردار است.

بحث و نتیجه گیری

به منظور بررسی نقش میانجی متغیرهای روان رنجورخویی، برون‌گرایی، گشودگی به تجربه، توافق‌گرایی، مسئولیت‌پذیری برای سیستم فعالسازی/بازداری رفتاری و گرایش به سوء مصرف مواد، به شیوه رگرسیون، ابتدا بتای گرایش به سوء مصرف مواد و سیستم‌بازداری/فعالسازی رفتاری محاسبه شد که ضریب بتای سیستم‌فعالساز معنادار بود. این تحلیل نشان داد که سیستم‌فعالساز رفتاری پیش‌بینی‌کننده گرایش به سوء مصرف مواد است. با ورود روان رنجورخویی به عنوان متغیر میانجی، توان پیش‌بینی سیستم‌فعالساز در گرایش به سوء مصرف

مواد افزایش، و با ورود متغیرهای برون‌گرایی، گشودگی به تجربه، توافق‌پذیری و مسئولیت‌پذیری، کاهش یافت که با نتایج علیلو (۱۳۸۷) فهیمی، علی مهدی، بخشی پور رودسری و علیلو (۱۳۹۰) عبدالله زاده جدی، هاشمی، مرادی و فرزاد (۱۳۸۹) ارجی وحیدری پهلوان (۱۳۸۸) پورکرد، ابوالقاسمی، نریمانی و رضایی جمالویی (۱۳۹۱) پور محسنی کلوری، حق شناس و اسدی (۱۳۹۰) درویشی، اسدی و قلی پور (۱۳۹۱) بسراگاریسیا (۲۰۱۰) اوکانر، استوارت و وات (۲۰۰۸) الوی و همکاران (۲۰۰۹) سیمونز، دوراک و لاوباراکو (۲۰۰۹) پارک، پارک، لی، جونگ و لی چویی (۲۰۱۲) واردل، رید، کلدر و مریل (۲۰۱۱) رزوموسلر (۲۰۱۳) فریدلندر (۲۰۱۰) منصوروی (۱۳۹۰) حمزه لو و مشهدی (۱۳۸۹) علیمرادوی، هوشیار و مدرس غروی (۱۳۸۹) همسو است. برون‌گرایی به عنوان ویژگی شخصیتی روی آورد و گرایش به بیان هیجانات و تنظیم‌کننده طبیعی هیجانات؛ گشودگی به تجربه با حل مسئله منطقی در مشکلات هیجانی؛ و مسئولیت‌پذیری با شکلدهی ویژگی‌هایی چون خویشتنداری و منطق‌گرایی، در موقعیت‌های تنش‌زا، باعث افزایش مهارت‌های هیجانی فرد، و مانع گرایش فرد به مصرف مواد می‌شوند.

به منظور بررسی نقش سیستم‌بازداری و تعیین نقش میانجی‌گری متغیرهای روان رنجورخویی، برون‌گرایی، گشودگی به تجربه، توافق‌پذیری، مسئولیت‌پذیری، ابتدا روان رنجورخویی وارد معادله شد. با ورود این متغیر توان پیش‌بینی سیستم‌بازداری رفتاری برای گرایش به سوء مصرف مواد کاهش، و با ورود متغیرهای برون‌گرایی، گشودگی به تجربه، توافق‌پذیری و مسئولیت‌پذیری، افزایش یافت. که با نتایج نبی زاده چیانیه، هاشمی نصرت آباد، پورشریفی و فروشی (۱۳۸۹) آتشکار، فتحی آشتیانی و آزاد فلاح (۱۳۸۶) منصوروی (۱۳۹۰) علیلو، بایرامی و نعمتی سوگلی تپه (۱۳۸۹) همسو است.

از دیگر عوامل موثر بر اعتیاد می‌توان به سبک دلبستگی اشاره کرد. بشارت، غفوری، رستمی (۱۳۸۶) بشارت و گنجی (۱۳۹۰) بهادری، خسروشاهی، هاشمی و بیرامی (۱۳۸۹) دریک،

ایمن، توان پیش بینی سیستم بازداری افزایش و با ورود سبک دوسوگرا توان پیش بینی کاهش یافت شریفی و محمدی (۱۳۹۴) یعقوبی، آزاد فلاح و رسول زاده طباطبایی (۱۳۹۲).

در بررسی نقش سیستم بازداری و متغیر میانجی ناگویی هیجانی، در پیش بینی گرایش به سوء مصرف مواد، با ورود این متغیر توان پیش بینی سیستم بازداری رفتاری، افزایش یافت. این یافته ها با نتایج پژوهش، باقری (۱۳۹۰) محمودی، عبداللهی و شاهقلیان (۲۰۱۴) نریمانی، وحیدی، ابوالقاسمی (۲۰۱۳) عیسی زادگان، میکائیلی منیع و افراسیاب (۱۳۹۳) بشارت، نوربخش و رستمی (۱۳۹۳) همسو است. افراد با ناگویی خلقی، دشواری هایی در تشخیص دقیق هیجان، تجلی چهره ای دیگران، ظرفیت محدودی برای همدلی با هیجانهای دیگران و دشواری در تمایز قائل شدن میان حالت‌های هیجانی متفاوت و توانایی محدود برای فکر کردن و استفاده از هیجان‌ات، چیره شدن بر موقعیت های استرس زا دارند. این تجارب به دلیل فعالیت سیستم بازداری مغز است بطوری که با محرک‌های توأم با تنبیه و حذف پاداش، تحریک شده و برانگیختگی نشان می دهد (نریمانی، پور اسماعیلی، ۱۳۹۳). بنابراین با فعالیت سیستم بازداری که سیستم پاسخگو به محرک های توأم با تنبیه است، تجارب مربوط به ناگویی هیجانی افزایش می یابد.

همچنین در تبیین نقش سیستم فعالساز و ناگویی هیجانی در پیش بینی گرایش به مواد، داده ها نشان داد تاثیر سیستم فعالساز بر گرایش به مواد، کاهش یافت؛ بدین صورت که سیستم فعالساز موجب کاهش ناگویی هیجانی و افزایش توان فرد برای بیان هیجان‌ات و احساسات به جای گرایش به مواد می شود.

در مجموع نتایج تحقیق نشان می دهد سیستم فعالسازی رفتار هم به صورت مستقیم و هم غیر مستقیم به واسطه سازه ای چون روان رنجورخویی، برونگرایی، گشودگی به تجربه، توافق پذیری، مسئولیت پذیری، سبک دلبستگی اجتنابی و دوسوگرا و ناگویی هیجانی بر گرایش به سوء مصرف مواد تاثیر می گذارد. این در صورتی است که بازداری به رغم اینکه تاثیر مستقیم بر گرایش به

ونهیول، ورهاو (۲۰۰۹) توربرگ، یورگ، سالیوان، لیورز، کانر و فنی (۲۰۱۱) در پژوهش خود به رابطه اعتیاد و سبک دلبستگی پرداخته اند. جدایی از منبع ایمنی بخش می تواند با گسستگی ارتباط فرد با منابع انسانی اطراف و گرایش او به مصرف مواد برای فرار از ترس‌ها، اضطراب‌ها و... ارتباط داشته باشد. مواد به ویژه مخدرها جزء مهم ترین ضداضطراب‌ها هستند. فرد به دلیل مصرف مواد که آرامش آسان و سریع را به دنبال دارد، به تدریج به عنوان یک معتاد خود را از روابط ایمنی بخش طبیعی محروم می کند. در ادامه فرد برای دستیابی به همان سطح ایمنی بخش که از مواد انتظار دارد، ناچار تن به وابستگی و عدم کنترل بر مصرف مواد می دهد. مشابه شرایط جدایی از مادر، که در هنگام مواجه با مشکل چون نیاز به ایمنی جویی در افراد افزایش می یابد، فرآیند جستجوی فعال مجدد بروز می کند (محمدزاده، خسروی و رضایی، ۱۳۹۳). از سویی در نظریه ی زیستی گری، وظیفه سیستم فعالسازی رفتار شروع و هدایت رفتار اکتشافی مبتنی بر روی آورد است؛ که ارگانیزم رابه تقویت کننده ها نزدیکتر می کند. با این توصیف می توان رفتارهای نشأت گرفته از نیاز نوزاد به دلبستگی را نیز در رده رفتارهای ضروری برای بقا در نظر گرفت و به صورت نظری پذیرفت که در راه اندازی نیاز نوزاد به دلبستگی و حمایت نسبت به مراقبش، سیستم روی آورد رفتاری (فعالساز) نقش مهمی دارد. (میر، اولیویر، روث، ۲۰۰۵). برای کنترل نقش سیستم فعالساز و تعیین نقش میانجی گر، سبک دلبستگی ایمن وارد معادله شد. با ورود این متغیر توان پیش بینی سیستم فعالساز رفتاری برای گرایش به سوء مصرف مواد کاهش، و با ورود سبک دوسوگرا و اجتنابی، افزایش یافت. بدین ترتیب که سبک ایمن با نشانگان سهولت تماس و تعامل با دیگران شناسایی می شود، این ویژگی با افزایش توان فرد برای مواجهه با مشکلات، روزمره مانع گرایش فرد به سوء مصرف مواد می شود. بنابراین نمرات بالای سبک ایمن ناشی از فعالیت سیستم فعالساز می تواند تاثیر این سیستم را بر گرایش به مواد، کاهش دهد. شریفی و محمدی (۱۳۹۴) محمدزاده، خسروی و رضایی (۱۳۹۳) همچنین با میانجی گری سبک

Clinical Psychology, 6(2): 37. [Persian]

Abdullahi, M. h., & Shahgholian, M. (1393). The relationship of brain / behavioral systems and alexithymia with mediation of positive and negative affect. *Journal of Psychological Health*, 8(3): 11-20. [Persian]

Adarm, M., NikManesh, Z., & Bakhshani, N. (1389). Prediction of trend in drug use based on personality traits and attachment style. *Journal of contemporary psychology, special(5)*:3-5. [Persian]

Ali Moradi, A., Hooshiyar, S., & Moderres Gharavi, d. (1389). Comparison of the activity of brain systems behavior and mental health of drug abusers in normal individuals. *Journal of mental health*, 13 (52): 304. [Persian]

Aliloo, M.M., bayrami, m., & Nemati, S, F. (1389). The relationship between the activation / inhibition of behavior and character with the development of coronary heart disease. *Tabriz University of Medical Sciences Journal*, 32 (4): 80 -85. [Persian]

Alloy, L.B., Bender , R.E., Wagner, C.A., Whitehouse, W.G., Abramson, L.Y., & et al. (2009). Bipolar Spectrum – Substance Use Co-occurrence: Behavioral Approach System (BAS) Sensitivity and Impulsiveness as Shared Personality Vulnerabilities. *Journal Pers Soc Psychol*, 97(3): 549–565.

Anisi, J., Majdiyan, M., Joshanloo, M., & Gohari Kamel, Z. (1390). reliability and validity of the NEO Five-Factor Inventory short form in student. *conduct Journal*, 5 (4):17-18. [Persian]

Araji, A., & Heidari, P, A. (1388). Personality traits, sensation seeking, problem-solving styles and the inhibition/activation treatment of substance abuse. *Journal of contemporary psychology, special(5)*, 56-58. [Persian]

Atashkar, R., fathi Ashtiyani, A., & Azaad fallah, P. (1386). The relationship between the dimensions of extraversion, neuroticism and discrete-oriented psychotherapy with brain/ behavioral systems. *Journal of Behavioral Sciences 1(2)*:103-111. [Persian]

Azad Fallah, P. (1379). Mental biological basis of addiction. *Psychology Journal*, 15(3):234- 246

Bahadori, B., Khosrowshahi, J., Hashemi, N, T., & Beirami, M. (1389). The relationship between attachment style and resilience with a tendency to drug abuse. *Research in addiction journal*, 4(14). [Persian]

Becerra Garcia, J.A. (2010). Activity of the behavioural activation system and the behavioural inhibition system and psychopathology. *Annuary of clinical and health psychology*, 6 (2010):57-60.

Besharat, M A. (1386). Psychometric Properties of Farsi Version of the Toronto Alexithymia Scale (FTAS - 20). *International Journal of Psychology(IPA)*, 1(1): 79-64. [Persian]

Besharat, M.A., Ghafoori, B., & Rostami, R. (1386). Comparasion of Attachment styles of patients with substance use disorders and those without. *Journal of medical research*, 31(32):27-265. [Persian]

سوءمصرف مواد ندارد؛ ولی به واسطه روان رنجورخویی، برونگرایی، گشودگی به تجربه، توافق پذیری، مسئولیت پذیری، سبک دلبستگی اجتنابی و دوسوگرا و ناگویی هیجانی بر گرایش به سوءمصرف مواد تاثیر دارد. بدین معناکه سیستم فعالسازی با اثر منفی بر روان رنجور خویی و سبک دلبستگی دوسوگرا و اجتنابی، ناگویی هیجانی و اثر مثبت بر برونگرایی، گشودگی به تجربه، توافق پذیری و مسئولیت پذیری، بر گرایش به سوءمصرف مواد تاثیر دارد.

پیشگیری از بروز اعتیاد با اجرای برنامه های آموزشی، از طریق دفاتر و کلینیکهای مشاوره و تدارک برنامه های آموزشی در رسانه ها، قابل وصول است. بدین ترتیب که با ارائه آموزش خانواده و مهارتهای زندگی، می توان به خانواده ها کمک کرد که رفتار والدگری را اتخاذ کنند که به شکلگیری سبک دلبستگی ایمن در فرزندان بیانجامد. همچنین با آموزش مهارتهای هیجانی، زمینه ای فراهم آورد که گرایش افراد به مواد کاهش یابد. از جمله محدودیتهای پژوهش حاضر، محدودیت زمانی دانشجویان برای پاسخ دهی به پرسشنامه ها مانعی در اجرای پژوهش بود(جهت رفع این مشکل پرسشنامه ها طی دو جلسه توسط افراد تکمیل شد) که موجب انصراف برخی شرکت کنندگان در میانه آزمون می شد. از دیگر محدودیتها می توان به نمونه آماری اشاره کرد که از میان جامعه سالم انتخاب شده است. چنانچه مدلیابی به شکل مقایسه مدل حاصل از دو گروه سالم و بیمار صورت بگیرد، نتایج می تواند در برنامه ریزی درمانی و توانبخشی آینده، بیشتر راه گشا باشد. بنابراین پیشنهاد می شود پژوهشگران بر روی مدلهای مقایسه ای نیز تحقیق نمایند.

منابع

Abdi, R., Bakhshipour, R, A., & Aliloo, M.M. (1390). Number system orientation sensitivity and behavioral inhibition substance abusers, smokers and healthy. *Iranian Journal of Psychiatry and Clinical Psychology*, 3, 241-247. [Persian]

Abdollah zadeh, J, A., Hashemi, N, T., Moradi, A, R., & Farzad, V. (1389).The role of brain behavioral systems in predicting substance abuse. *Journal of*

- (1393). Role of neural behavioral system and sensitivity sensory processing in alexithymia Journal of Psychological New Research, 9(34):83-98. [Persian]
- Kilmer, J.N. (2013). Reinforcement sensitivity theory and proposed personality traits for the DSM-V: association with mood disorder symptoms. Thesis master of science. University of north Texas, May 2013, 98 pages.
- Kord Mirza, A. (1378). standardizin (APS) scale to identify people prone to substance abuse addiction potential among university students in Tehran. master thesis. Allameh Tabatabaei University. [Persian] Learning/Wadsworth; 2005.
- Mahmoodi, N., abdollahi, M.H., Shahgholian, M., Gohari, S. (2014). The relationship between brain behavioural system and alexithymia by the mediating positive negative affect. Journal of Research in psychological healthy, 8(3):11-20. [Persian]
- Mansouri, A. (1390). The relationship between inhibition and activation systems Eysenck personality dimensions with a focus on substance abuse in adolescents. Congress on Education and social damage
- Meyer, B; Olivier, L; & Roth, D.(2005). Please don't leave me! BIS/BAS, attachment styles, and responses to a relationship threat. Journal Pers Indiv Diff, 38(1):151-62.
- Mohammad zadeh, J., Khosravi, A., & Rezaei, A.A. (1393). Attachment styles as the predictor variables in addiction to opinion. Journal of Novin pishgiri.
- Nabizadeh. Ch, gh., Hashemi. N, T., Poursharifi, H., & Faravashi, M. (1389). personality traits and Inhibition/activation system in patients with schizophrenia, polar disorder and normal individuals. Journal of Clinical Psychology, 2(3): 51-63. [Persian]
- Narimani, M., & pour esmaeili, A. (1393). prediction of the change of alexithymia based on spiritual intelligence among addicts in Ardabil. Journal of Mental Health, 16(61): 3-11. [Persian]
- Narimani, M., Vahidi, Z., & Abolghasemi, A. (2013). Comprasion alexithymia, Impulsivity and avtivation of the student with symptoms of obsessive compulsive and paranoid personality disorder with normal individuals. Journal of clinical psychology, 5(2):55-65. [Persian]
- O'Connor, R.M., Stewart. S.H., Watt, M.C. (2008). Distinguishing BAS risk for university students' drinking, smoking, and gambling behaviors. Published by Elsevier Ltd.
- Park, S.M., Park, Y.A., Lee, H.W., Jung, H.Y., Lee, J.Y., & Choi, J.S. (2012). The effects of behavioral inhibition/approach system as predictors of Internet addiction in adolescents. Personality and Individual Differences. Journal of psychiatry research, (54), 7–11.
- Pour Mohseni. K, F., Hagh shenas, A., & Asadi, S. (1390). Activity of brain - behavioral systems and gender differences in drug addicts and unwonted. Besharat, M.A., Nourbakhsh, N., & Rostami, R. (1393). Moderator role of alexithymia in relation between attachment style and sevsrity of drug abuse disorders. Journal of New psychological researches, 9(33):17-42
- Besharat, M.A., Shahidi, V. (2013). The Moderating Role of Attachment Styles on the Relationship between Alexithymia and Interpersonal Problems in an Iranian Population. International Journal of Psychological Studies, 5(4).
- Borhani, Y. (2013). Substance Abuse and Insecure Attachment Styles: A Relational Study, LUX. A Journal of Transdisciplinary Writing and Research from Claremont Graduate University, 2(1): Article 4.
- Darvishi, N., Asadi, S., & gholipour, S. (1391). Comparasion of Inhibition systems/behavioral activation in patients with substance abuse and ordinary people.(p:57). Second Conference addiction and mental and social damage. [Persian]
- De Pascalis, V., Varriale, V., D'Antuono, L. (2010). Event-related components of the punishment and reward sensitivity. Journal of Clinical Neurophysiology, 121(1): 60–76.
- De Rick, A., Vanheule, S., Verhaeghe P. (2009). Alcohol addiction and the attachment system: an empirical study of attachment style, alexithymia, and psychiatric disorders in alcoholic inpatients. Subst Use Misuse Journal, 44(1):99-114.
- El Rasheed, A.H. (2001). Alexithymia in Egyptian Substance Abusers. Lecturer in Psychiatry, Department of Neuropsychiatry. Journal of subst abuse, 22(1):11-21.
- Fahimi, S., Alimahdi, M., Bakhshipour. R, A ., & Aliloo, M. M. (1390). Biological and ecological character model of Gray and addiction. Journal of Andisheh & Raftar, 6(22). [Persian]
- Freedlander, J.M. (2010). Behavioral approach and inhibutio n, motives for use, andconsequences of drug use among college students. A thesis Master of Art ,faculty of Towson Universityin
- Ghalebani, M., & Besharat, M. (1389). .Alexithymia and self regulation in people with substance abuse. Journal of Contemporary Psychology, Special (5):621-623. [Persian]
- Gray, J.A; & McNaughton, N. (2000). The neuropsychology of anxiety: An enquiry into the functions of theseptohippocampal system. New Journal of Oxford University, 53-98.
- Hamidi, F. (1382). Evaluation of family structure attachment styles runaways girls and effectiveness of supportive therapy and change. Unpublished PhD thesis psychology of Trbiyat Moderres University. [Persian]
- Hamzehloo, M., & Mashhadi, A. (1389). Comparasion of behavioral inhibition in delinquent adolescents with or without a history of drug abuse and normal adolescents. Journal of Research in Health Psychology, 6(3). [Persian]
- Isazadegan, A., Mikaili. M, F., & Afrasiab, N.

- Journal of new cognitive science, 13 (2):22. [Persian]
- Pourkord, M., Abolghasemi, A., Narimani, M., & Rezaei, J. H. (1391). Direct and indirect effect of self, impulsivity, inhibition of activation of social skills on Drug Abuse Students. *Journal of Substance Abuse Addiction Studies*, 7(26):11-27. [Persian]
- Rajabi, gh., & Zare najad, A. (1387). Comparison of personality types associated with heroin, opium, cigarettes and ordinary based on NEO Five-Factor Model. *Journal of Educational Psychology*, 15,87-106. [Persian]
- Rose, F.R., & Mossler, D.G. (2013). BIS/BAS and College Alcohol Use: Motivation, Consequences, and Attention. *H-SC Journal of Sciences*, 13(2).
- Schultz, D.P., & Schultz, S.E. (2005). *Theories of personality*. 8th ed. Belmont, CA: Cengage
- Sharifi, K., & Mohammadi, F. (1394). Sensitivity Behavioral activation and inhibition system to predict the addiction potential tendency grader students. *Growing of Psychology Journal*, 4(12):43-50[Persian].
- Simons, J.S., Dvorak, R.D., & Lau-Barraco, C. (2009). Behavioral Inhibition and Activation Systems: Differences in Substance Use Expectancy Organization and Activation in Memory. *Psychol Addict Behav Journal*, 23(2): 315–328.
- Singh, K., Arteche, S.M., Corcos, M.D., Maurice, S., Philippe. L, G., & et al. (2004). Alexithymia, Depressive Experiences, and Dependency in Addictive Disorders. *Subst Use Misuse Journal*, 39(4): 551-579.
- Thorberg, F.A., Young, R.M., Sullivan, K.A., Lyvers, M., Connor, J.P., & Feeney, G.F.X. (2011). Alexithymia, craving and attachment in a heavy drinking population. *Journal of Addictive Behaviours*, 36(4): 427-430.
- Uzun, O., Ates, A., Cansever, A., & Ozsahin. A. (2003). Alexithymia in male alcoholics: study in a Turkish sample. *Journal of Psychiatry*, 44(5):435.
- Wardell, J. D., Read, J., Colder, C. R., Merrill, J. E.(2011). Positive Alcohol Expectancies mediate the influence of the Behavioural Activation System on Alcohol Use:A prospective path analysis, *Journal of Addict behave*, 37(4):435-443.
- Yaghoobi, R., Azaad Fallah, P., & Rasoulzadeh. T, K. (1390). the relationship between / avoidance systems and attachment styles. *Journal of Behavioral Sciences*, 7(4): 282-295. [Persian].